

De kloosterpoort op een kier: een financiële regeling voor de opname van zuster Christina Bynnemans in de abdij van Herkenrode, 1488.

Rombout Nijssen

Over de modaliteiten die gevolgd werden bij de opname van zusters in de abdij van Herkenrode in de 15de eeuw is weinig geweten. Om toch enigszins een idee te krijgen van hoe één en ander zijn beslag kreeg, is het belangrijk om alle beschikbare gegevens, hoe miniem zij op het eerste zicht ook mogen lijken, grondig uit te spitten. Eén van de bronnen die daarover in het archief van de abdij bewaard bleven, is een oorkonde van 28 november 1488, waarin de abdis van Herkenrode verklaart dat zij de eerstvolgende zustersprebende die vacant zal komen, voor Christina Bynnemans reserveert, en waarin voorts de financiële regeling die in dat verband met haar vader getroffen werd, uit de doeken gedaan wordt.

In de tweede helft van de 15de eeuw, en meer bepaald van 1456 tot 1491, was Catharina van Pipenpoye abdis van Herkenrode. Het was de periode waarin de Bourgondische hertogen hun invloed in de Nederlanden uitbouwden. Zeker in het Land van Luik ging dat niet zonder slag of stoot, en de krijgshandelingen hadden ook voor de financiën van de abdij desastreuze gevolgen gehad. In die context zal het niet verwonderen dat er bij de opname van een nieuwe zuster aandacht besteed werd aan de financiële kant van de zaak.

De reservering van een prebende voor Christina Bynnemans in de abdij gebeurde gelijktijdig met het feit dat haar vader, Matheus Bynnemans, de abdij een lening toestond van 100 kronen, "*om daer mede te hulpen verlichten onse lasten ende scaden der voegaender orlogen.*" Een kroon is een verzamelnaam voor diverse gouden munten uit de periode van de 14de tot de 16de eeuw. De meeste gouden kronen zijn munten van de Franse koning, met aan één zijde een afbeelding van zijn wapenschild met daarboven zijn kroon. Andere vorsten bootsten dit populaire munttype na. De kronen waarvan sprake in deze transactie werden gerekend aan een waarde van 24 stuivers per stuk, hetgeen de waarde van de lening op 2400 stuivers, of 120 gulden rekenmunt brengt.

De oorkonde leert ons dat er op het ogenblik dat de abdis aan Christina een intrede in de abdij in het vooruitzicht stelde, er vier (werk)zusters waren en twee jongeren die het geestelijk habit nog niet droegen. Het was voor één van de

prebenden van deze categorie van zusters dat Christina in aanmerking kwam. Zodra één van deze zes zou overlijden, dan zou Christina de vrijgekomen prebende mogen overnemen.

De abdis benadrukt dat zij de prebende niet alleen op haar eigen gezag verleent, maar dat het hele convent achter haar beslissing staat. Voorts wil zij gezegd hebben dat zij de nieuweling de prebende "om Goids wille" geeft. Dat het in dezelfde akte beschreven milde gebaar van haar vader hier iets mee te maken heeft mag zo niet geschreven worden. Toch blijkt uit het tweede deel van de akte hoezeer Christina's toekomst en de modaliteiten voor de terugbetaling van de lening met elkaar vervlochten zijn.

De abdis en het convent beloven Matheus Bynnemans of een andere houder van deze schuldbrief indien hij hem zou doorgeven, zijn geld terug te betalen zodra dat "sonder onse scade oft hynder mogelyck es." De abdij krijgt dus een renteloze lening met een niet vastgelegde looptijd. Matheus zal op zijn geld moeten wachten tot de abdij de middelen zal hebben om haar schuld terug te betalen. Bovendien zal de abdij de honderd kronen mogen houden indien zijn dochter daadwerkelijk gebruik zal maken van haar prebende en als zuster intreedt. In dat geval mag de abdij het geld beschouwen als een aalmoes en het "simpelyck om Goids wille ten eeuwigen dagen behouden ende gebruyken." Tot slot werd ook rekening gehouden met de mogelijkheid dat Christina's roeping zou verzwakken, en zij voor een ander leven dan het kloosterleven zou kiezen. In dat geval, waarin zij van de prebende geen gebruik zou maken, zou haar vader zijn geld alsnog terug krijgen. Dat zou ook het geval zijn als Christina onverhoopt zou overlijden voordat zij haar prebende zou kunnen opnemen.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt. Oorkonden van Herkenrode, nr. 1140. Origineel in het Bisschoppelijk archief in Luik

"Wy suster Katherina Pypenpays byder genaden Goids abdisse des cloysters van Herkenrode der orden Cistiaux inden bisdom van Ludick, met weten, wille ende consent onses gemeynen convents, hebben gegonnen, verleent ende puerlich om Goids wille gegeven Cristinen Bynnemans, wettiger dochter Matheus Bynnemans en Lysbetthen Resen, wyleneer synre huysvrouwen, die yerste suster provende onses goidshuys voerscreven, vacerende na doot enniger vanden vier susteren oft den twee yongen dien dat broet gegeven es ende noch op datum deser litteren in weerlyken habite syn. Voirts soe kynnen ende lyden wij abdisse ende convent voerscreven dat Matheus voergenoemd om daer mede te hulpen verlichten onse lasten ende scaden der voergaender orlogen, ons geleent heeft sonder vuege oft middel van ennighen onbehoerlycken contracte, de somme van hondert kronen, elck van desen te vier ende twintich stuvers loepende payen gerekent, welke somme voerscreven soe saer dat sonder onse scade oft hynder mogelyck es, wy gelooft hebben in goeder trouwen den selven Matheeuse oft bringer desen litteren wederom te betalen ende te restitueren. Mer

in gevalle dat Cristine Bynnemans voerscreven, dien wy di yerste susterprevende verleent hebben in maten boven gescreven, in toecomenden tyden eer desen voergenoemden geleende penningen van ons oft van onsen wegen betaelt sullen syn, den geestlyken habijt in onsen cloester aenheeft, in dier ghescyenesse soe heeft der voerscreven Matheeus voer hem selven ende voer alle di gene di hen rechts daer toe souden mogen presumeren, nu als dan ende dan als nu, ons ende ons convent met allen hunnen goeden erflyke ende haeslyke gevrijt ende gequyteert vander ganser ende geheelder sommen voerscreven, begerende dat wy tot oirboir onses convents voerscreven dese penningen voergenoemd in aelmoesenen ende simpelyck om Goids wille ten eeuwigen dagen behouden ende gebruyken selen. Oft oeck gevele dat Cristina voerscreven in toecomenden tyden den geestlyken habijt in onse goidshuyse voerscreven nyet ontfangen en woude oft oeck aflivich worde eer haer plaetse verschenen ware, soe geloven wij als boven bringer desen litteren vander voerscreven penningen te vervuegen sonder argelist. In orconden sgheens voerscreven es soe hebben wy abdisse voerscreven onsen zegel der saken by zegel Mathieus voerscreven aen dese letteren doen hangen anno xiiiiic vier ende tachtentich in novembris des acht ende twintichsten daeghs.”

Personennamen

Catharina van Pipenpoye
Christina Bynnemans
Matheus Bynnemans